

Respectprotocol SBO Diekmaat (hoofdstuk 6 uit het Veiligheidsplan SBO Diekmaat)

6.1. Inleiding

Pesten is een probleem dat in alle geledingen van de maatschappij voorkomt. Pesten komt helaas op iedere school voor, ook op SBO Diekmaat. Uit onderzoek blijkt dat één op de vier kinderen in het primair onderwijs slachtoffer is van pestgedrag. Pestgedrag is schadelijk voor kinderen, zowel voor de slachtoffers als voor de pesters. Het is een probleem dat we onder ogen zien en dat we serieus willen aanpakken.

Het respectprotocol is opgesteld met als doel:

Alle kinderen van SBO Diekmaat voelen zich op school vrij en veilig, waardoor ze zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Door gedragsverwachtingen en afspraken zichtbaar te maken, kunnen kinderen en volwassenen, als er zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aanspreken op die gedragsverwachtingen en afspraken.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met veel plezier naar school te gaan.

Een respectprotocol alleen is niet voldoende om een eind te maken aan pesten. Het is beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat er een preventieve werking vanuit gaat.

6.2. Doelstelling van het respectprotocol

Door een pedagogisch klimaat te scheppen waarin kinderen zich veilig en prettig voelen, proberen we te voorkomen dat kinderen elkaar pesten.

Op SBO Diekmaat is PBS de leidraad in ons handelen en vanuit de waarden van PBS wordt gewerkt aan het voorkomen van en het omgaan met pestgedrag.

Door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, stellen we alle kinderen in de gelegenheid om met plezier naar school te gaan.

In het respectprotocol leggen we vast hoe we pestgedrag benaderen; wat we doen om pesten te voorkomen en hoe we handelen als pesten toch voorkomt. Leerkrachten, leerlingen, ouders en de medezeggenschapsraad onderschrijven gezamenlijk dit respectprotocol.

Het beleid en het daaruit voortvloeiende protocol is gebaseerd op een aantal uitgangspunten, die nader uitgewerkt worden :

- Pesten wordt door alle betrokkenen (school, kinderen, ouders) onderkend als een probleem;
- School, kinderen en ouders spannen zich gezamenlijk in om pesten te voorkomen; volgens de principes van PBS;
- Leerkrachten en ouders zijn alert op pestgedrag en proberen dit tijdig te signaleren;
- Als pesten voorkomt, nemen leerkrachten en ouders duidelijk stelling tegen dit gedrag en wordt er actie ondernomen volgens de werkwijze zoals beschreven in het boekje "Pestpreventie met positive behavior support" van R. Horner, S. Ross en B. Stiller (2013). Het NJI (Nederlands Jeugdinstituut) heeft pestpreventie vanuit PBS als een kansrijk anti-pestprogramma aangemerkt.

- Als pestgedrag nogmaals met dezelfde betrokkenen voorkomt, volgt de school de procedure zoals beschreven in hetzelfde boekje.
- Op SBO Diekmaat zijn de waarden van waaruit we werken: veiligheid, verantwoordelijkheid en respect.

6.3 Het probleem dat pesten heet

Wat is pesten?

We doen allemaal wel eens iets wat een ander niet bevalt, al dan niet bewust. Echter wanneer de ander aangeeft dat dit moet stoppen en er wordt toch doorgedaan, dan spreken we van pesten. Bij pesten is altijd sprake van een structureel probleem.

Een anti-pestproject alleen is niet voldoende om een eind te maken aan pestproblemen. Het is beter om het onderwerp regelmatig aan de orde te laten komen, zodat hier een preventieve werking vanuit gaat.

Hoe willen we hiermee omgaan?

- Op school wordt in de lessen sociaal emotionele ontwikkeling "Goed Gedaan" gepraat over onderwerpen die met pesten, sociale vaardigheden en gedrag te maken hebben. Lessen in sociaal emotionele ontwikkeling staan op het rooster en worden structureel wekelijks aangeboden.
- Gedragsverwachtingen worden door het geven van gedragslessen structureel in de groep geoefend.
- Het voorbeeld van de leerkrachten is van groot belang. Er zal minder gepest worden in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden geaccepteerd en waar ruzies niet met geweld worden opgelost, maar worden uitgesproken.
- Agressief gedrag van leerlingen, leerkrachten en ouders wordt niet geaccepteerd. Er wordt door iedereen duidelijk stelling genomen tegen dergelijk gedrag.
- Er worden duidelijke gedragsverwachtingen en afspraken gemaakt; geschreven vanuit de principes en waarden zoals vastgesteld door de school in het kader van de ontwikkelingen binnen PBS.

Oorzaken van pesten kunnen zijn:

- Een problematische thuissituatie.
- Een voortdurend gevoel van anonimiteit, zich buitengesloten voelen.
- Een voortdurend gevoel in een niet-passende rol te moeten functioneren.
- Het voortdurend aangaan van de competitie.
- Een voortdurende machtsstrijd in de klas of in de buurt.

Signalen van pesten kunnen zijn:

- Iemand altijd met een bijnaam en nooit met de eigen naam noemen.
- Zogenaamd leuke opmerkingen maken over een ander.
- Iemand voortdurend overal de schuld van geven.
- Briefjes doorgeven.
- Beledigen, opmerkingen maken over kleding, het uiterlijk.
- Iemand buitensluiten, isoleren.
- Iemand buiten school opwachten, slaan of schoppen.
- Spullen afpakken.
- Schelden, schreeuwen, fysiek geweld.

Belangrijk is dat leerkracht achterhaalt wat de functie van pestgedrag zou kunnen zijn, de leerlingen zijn zich hiervan vaak niet bewust. Wat wil de leerling met pesten bereiken? Gaat het om vragen van aandacht? Wil de leerling ontsnappen? Een gebrek aan zelfvertrouwen? Overleven in sociale relaties?

Als basis kan gelden: "Wat jij niet fijn vindt, doe je ook niet bij een ander."

1. Om pesten tegen te gaan is een belangrijke stelregel dat het inschakelen van een leerkracht geen klikken is. Dit moet vanaf het begin dat kinderen op school zitten geleerd worden. Klikken is niet nodig, maar als je wordt gepest of je hebt ruzie met een ander waar je niet meer uitkomt, ga je hulp zoeken bij een leerkracht. In een gedragsles wordt geoefend op welke manier er hulp van een leerkracht kan worden gevraagd.
2. Verder moet het duidelijk zijn dat ook medeleerlingen de verantwoordelijkheid hebben om pestproblemen bij de leerkracht aan te kaarten. Alle leerlingen zijn verantwoordelijk voor een goede sfeer in hun groep.
3. Tot slot moeten school en ouders samenwerken; daar halen alle partijen veel voordelen uit. Bij pesten moet de school verantwoordelijkheid nemen dit met ouders te bespreken. Ouders zijn verantwoordelijk met school te gaan praten als zij pestgedrag signaleren, het is nooit de bedoeling dat ouders de problemen eigenhandig gaan oplossen. Hun rol is signaleren en aanreiken van informatie aan de school. Verder kunnen ouders tips en suggesties geven t.a.v. gedrag van leerkrachten richting hun eigen kind en moeten ze de aanpak van de school ondersteunen. Een voorwaarde voor een succesvolle aanpak is een gezamenlijke aanpak ouders en school.

6.4 Uitgangspunten bij het respectprotocol op SBO Diekmaat

1. Er is een duidelijk verschil tussen pesten en plagen; vaak is dit niet helder te duiden, maar een belangrijk verschil is dat pesten altijd een structureel karakter heeft.
De door SBO Diekmaat gekozen aanpak past binnen de uitgangspunten van PBS, het voorkomen van pesten en het omgaan met pestgedrag vloeit hieruit voort
2. De school heeft een inspanningsverplichting om pestgedrag te voorkomen en aan te pakken door het scheppen van een veilig pedagogisch klimaat waarbinnen pesten als ongewenst gedrag wordt ervaren en in het geheel niet wordt geaccepteerd.
3. Leerkrachten en onderwijsondersteunend personeel moeten tijdig inzien en alert zijn op pestgedrag in algemene zin. Indien pestgedrag optreedt, moeten leerkrachten en onderwijs-ondersteunend personeel duidelijk stelling en actie ondernemen tegen dit gedrag.
De verantwoordelijkheid blijft te allen tijde liggen bij de leerkrachten.
4. Pestgedrag op weg van c.q. naar school in bus of taxi valt formeel buiten de verantwoordelijkheid van de school maar wordt in de benadering naar leerlingen door de school beschouwd als pestgedrag op school.
5. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen weer optreedt, voert de school de stappen uit het respectprotocol uit.

6.5 Aanpak ter voorkoming van pestgedrag op SBO Diekmaat

Pesten moet als probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende groep), leerkrachten en de ouders/verzorgers (hierna genoemd ouders).

De school moet proberen pestproblemen te voorkomen. Los van het feit of pesten wel of niet aan de orde is, moet het onderwerp pesten met de kinderen bespreekbaar worden gemaakt, waarna samen met de kinderen gedragsverwachtingen worden vastgesteld.

Op SBO Diekmaat wordt structureel aandacht geschonken aan de sociaal emotionele ontwikkeling van alle leerlingen. Middels de lessen sociaal emotionele ontwikkeling "Goede Gedaan", de gedrags- en pestlessen PBS en de Rots en Water trainingen (fysieke sociale weerbaarheidstraining. In alle groepen wordt kinderen geleerd met anderen om te gaan; wat is pesten, wat het met anderen doet en hoe ermee om te gaan.

Pesten op school lijkt een ingewikkeld probleem, maar het is eenvoudiger aan te pakken dan het lijkt. Er zijn hieraan wel enkele voorwaarden verbonden:

- I. Pesten moet als een probleem worden gezien door alle direct betrokken partijen: leerkrachten, ouders en leerlingen (gepeste kinderen, pesters en de zwijgende middengroep).
- II. De school moet het pestprobleem voorkomen. Een preventieve aanpak bestaat onder meer uit de behandeling van het onderwerp met de leerlingen, waarna met hen regels worden vastgesteld. Op SBO Diekmaat hanteren we de principes van PBS
- III. Als pesten desondanks toch optreedt moeten leerkrachten dat kunnen signaleren en vervolgens duidelijk stelling nemen tegen het pesten.
- IV. Wanneer pesten, ondanks alle inspanningen, toch weer de kop opsteekt, moet de school beschikken over een directe aanpak (curatief) volgens de principes van PBS.
- V. Weigert een school of een leerkracht het probleem aan te pakken, gebeurt dit op onjuiste wijze of heeft de aanpak geen resultaat, dan is de inschakeling van een vertrouwenspersoon nodig. Deze dient op verzoek van de ouder(s) van het gepeste kind, een klacht bij de klachtencommissie, die het probleem onderzoekt en het bevoegd gezag adviseert over de te nemen maatregelen.

6.6 Uitwerkingen

I. Alle betrokken partijen – de pester, het gepeste kind, de rest van de klas (de zwijgende middengroep), de leerkrachten en de ouders - zien het pesten als een probleem.

Consequenties:

Alle personeelsleden van de school zijn op een studiedag PBS op de hoogte gebracht van:

- Het verschil tussen pesten en plagen (oa. middels de methode sociaal-emotionele ontwikkeling "Goed Gedaan")
- De aanpak van het probleem via de stappen beschreven vanuit de principes van PBS

Enkele kanttekeningen:

- Scholen denken soms dat een anti-pestproject voldoende is om een einde te maken aan pesten. Dit heeft echter zijn beperkingen. Het is beter het onderwerp regelmatig aan de orde te stellen met gebruikmaking van steeds andere bewoordingen (buitensluiten, accepteren van verschillen, veiligheid, enz.) en werkvormen.
- Als in de klas wordt gesproken over pesten, is het raadzaam geen peestsituatie/incident in de klas als uitgangspunt te nemen, maar het onderwerp daar bovenuit te tillen; bijv. aan de hand van een krantenartikel, een lesbrief of een boek.
- Bij lessen over pesten in het algemeen is het voorbeeldgedrag dat de leerkracht geeft van groot belang. Er wordt minder gepest in een omgeving waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar. Leerkrachten nemen duidelijk stelling tegen onacceptabel gedrag.
- Praten leidt dikwijls niet tot gedragsverandering. Soms is het beter leerlingen aan den lijve te laten ondervinden hoe het voelt om buitengesloten te worden door middel van een rollenspel.
- Een zeer effectieve methode om pesten binnen de perken te houden, te stoppen of te voorkomen, is het vaststellen van regels voor de leerlingen door de leerkrachten of door de leerlingen.

II. SBO Diekmaat beschikt over een preventieve aanpak.

Consequenties:

De leerkrachten nemen kennis van de preventieve aanpakmogelijkheden en passen ze toe.

Uitwerking:

- Zie hiervoor de uitwerking beschreven vanuit PBS; de eerste 4 stappen:
 - De leerlingen kennen de algemeen geldende gedragsverwachtingen en het stopsignaal bij pestgedrag
 - De teamleden waarschuwen de leerlingen vooraf
 - De teamleden volgen de procedure wanneer leerlingen pestgedrag melden
 - De teamleden signaleren eventuele situaties waarin de strategieën niet effectief gebruikt worden
- Leerkrachten zien niet altijd pestgedrag; dus ook voor kinderen geldt: als je zelf of iemand anders gepest wordt, vertel je het aan je leerkracht. Dit is geen klikken, maar helpen. Pesten mag geen geheim zijn; dus praat erover. De leerlingen hanteren de afgesproken strategieën.

III. Als pesten ondanks een preventieve aanpak tegen pesten toch optreedt, moeten de leerkrachten dit kunnen signaleren.

Consequenties:

Sommige leerlingen hebben mogelijk een meer individuele aanpak nodig en een gedragsfunctieanalyse (rode interventies volgens PBS)

6.7 Regels ter voorkoming van pesten die gelden in alle groepen

Alle regels die op SBO Diekmaat gehanteerd worden, gaan er vanuit dat er niet gepest wordt. De regels zijn opgesteld vanuit de drie waarden: veiligheid, verantwoordelijkheid en respect en zijn zodanig opgesteld dat pesten daarbinnen niet past.

Activiteiten in de groep die bijdragen aan een positieve groepsvorming hebben een preventieve uitwerking op het voorkomen van pesten.

Regels voor de aanpak van pestgedrag.

In elke groep worden de lessen uit het boek Pestpreventie met Positive Behavior Support gegeven. Iedere groepsleerkracht heeft de beschikking over dit boek.

Er zijn gezamenlijke afspraken gemaakt binnen het team, voordat begonnen wordt met de lessen. PBS gaat uit van 3 stappen binnen het groene niveau om vooral pestgedrag te voorkomen:

- De drie stappen zijn: stop, loop door en praat (met een derde). De regels zijn kort, gemakkelijk te onthouden en uit te voeren en gelden voor de hele school.
- De kinderen leren vaardigheden aan middels gedragslessen:
 - Les 1: de drie stappen stop, loop door en praat aanleren; de sociale verantwoordelijkheid aanleren.
 - Les 2: hoe te reageren bij stop, loop door en praat.
 - Les 3 t/m 5: Lessen tegen specifieke pestproblemen:
 - Les 3: Roddelen
 - Les 4: Ongepaste en kwetsende opmerkingen
 - Les 5: Cyberpesten
 - Les 6: Toezicht houden door leerkrachten/volwassenen

Consequenties

Als pestgedrag toch voorkomt, ondanks de gedragsverwachtingen en -lessen zijn de consequenties hetzelfde zoals gehanteerd worden bij overtreden van de gedragsregels binnen de school.

Het stappenplan wordt gevolgd en waar nodig uitgebreid. Pestgedrag wordt gezien als groot probleemgedrag en geregistreerd in ParnasSys in de gedrags-incidentenregistratie.

6.8 De begeleiding

Begeleiding van de gepeste leerling

- Medeleven tonen, luisteren en vragen stellen. Door wie en hoe wordt een kind gepest?
- Nagaan hoe de leerling reageert op pestgedrag, wat is de eigen rol voor, tijdens en na het pesten.
- De leerling leren hoe te reageren op pestgedrag. Eigen gedrag verhelderen.
- Oefenen van gewenst gedrag van de gepeste leerling; hoe reageer je op pestgedrag.
- Uitleggen waarom de pester pest.
- Oplossingen bespreken en de leerling de voor hem beste oplossing laten kiezen.
- Sterke kanten van de leerling benadrukken.
- De leerling stimuleren tot ander gedrag en complimenteren als het lukt.
- Indien nodig praten met de ouders.

- De leerling niet overbeschermen, waardoor zijn positie verzwakt wordt en waardoor pesten misschien toeneemt.

Begeleiden van de pester

- In gesprek gaan en zoeken naar de reden van het pestgedrag.
- Het effect van pestgedrag op de ander bespreken en verhelderen.
- Excuses laten aanbieden.
- Inzicht bieden in het gepeste kind, wat zijn de leuke kanten van dit kind.
- Duidelijk maken welke regels op school gehanteerd worden; wat consequenties zijn als de leerling zich niet aan deze regels houdt.
- Complimenten geven als het pestgedrag stopt.
- Kind leren anders om te gaan met boosheid.
- Contact opnemen met de ouders, gesprek voeren over gedrag, oorzaken.
- Indien nodig externe hulp inschakelen.

Begeleiding van en adviezen voor ouders

- Ouders van gepeste kinderen:
 - Houd de communicatie met het kind open, blijf in gesprek.
 - Als het pesten niet op school gebeurt, maar elders; probeer contact op te nemen met de ouders van de pester(s) om het probleem bespreekbaar te maken.
 - Als het kind een probleem met een leerling op school heeft, neem dan contact op met de leerkracht van het kind.
 - Door complimenten geven kan het zelfrespect en zelfvertrouwen van het kind vergroot worden.
 - Stimuleer het kind lid te worden van een sportclub of andere club.
 - Steun het kind in het gevoel dat het pesten zal stoppen, bied vertrouwen.
- Ouders van pestende kinderen:
 - Neem het probleem van het kind serieus.
 - Raak niet in paniek, elk kind kan een pester worden.
 - Probeer achter een mogelijke oorzaak van het pestgedrag te komen.
 - Maak het kind gevoelig voor de gevolgen van zijn pestgedrag.
 - Besteed extra aandacht aan het kind.
 - Stimuleer het kind lid te worden van een sportclub of andere club.
 - Corrigeer ongewenst gedrag, benoem het goede gedrag van het kind.
 - Maak het kind duidelijk dat u achter de besluiten van de school staat.
- Alle ouders:
 - Neem ouders van het gepeste kind serieus.
 - Stimuleer kinderen op een positieve wijze met anderen om te gaan.
 - Corrigeer ongewenst gedrag en stimuleer positief gedrag, geef complimenten als het goed gaat.
 - Geef zelf het goede voorbeeld.
 - Leer uw kind voor anderen op te komen.
 - Leer uw kind voor zichzelf op te komen.
 - Wanneer op school iets is gebeurd en het is opgelost, kom er dan thuis niet op terug. Opgelost is opgelost!

Denk na wat u bespreekt waar de kinderen bij zijn. Ze horen veel meer dan u denkt en onthouden ook veel meer.